

Husákovy hradby

Vutbr.cz, 11. 2. 2019

Čtvrtina Čechů stále žije v panelových domech. Bourat je se nikdo nechystá.

Pozůstatek minulého režimu v podobě rozsáhlých betonových sídlišť bývá často kritizován jako nevzhledné, nekvalitní či podřadné bydlení. Paneláky však poskytly domov milionům Čechů a vyřešily jednu z největších novodobých bytových krizí.

Základními kameny panelových domů jsou prefabrikované díly z továrny, které zejména v pozdních obdobích na staveništích stačilo pouze smontovat.

K počátečnímu rozvoji výstavby tohoto typu přispěla zejména situace po druhé světové válce a nutnost rychle obnovit poničený bytový fond. Standardizaci tehdy pozitivně vnímala řada evropských architektů.

„U nás i ve světě to představovalo nový a inovační trend v hromadné bytové výstavbě, který na tehdejší dobu přinášel řadu nesporných výhod,“ uvádí Darja Kubečková ze Stavební fakulty Ostravské univerzity.

Byty bylo potřeba stavět především rychle, včetně zajištění potřebné infrastruktury, a prefabrikace se ukázala jako účinné řešení. „Již zhruba v roce 1940 začala firma Baťa vyvíjet panel, který by bylo možno využít pro stavby bytové a stavby občanské vybavenosti,“ říká rektor brněnské VUT Petr Stěpánek.

„Na přelomu 50. a 60. let minulého století se zejména v zemích tzv. východního bloku tato výstavba velice rozvinula,“ dodává.

Nahrávala tomu i politická situace těchto zemí, přičemž výjimkou nebylo ani tehdejší Československo. „Po znárodnění v roce 1948 stát potřeboval podporovat hlavně stavebnictví, které se stalo hnacím motorem ekonomiky. K jeho rychlému rozvoji přispěla jak prefabrikace, tak pozemkové reformy,“ vysvětluje Kubečková.

V duchu tehdejšího funkcionalismu nebyl v panelákové výstavbě v podstatě žádný prostor pro kreativitu. Stát společně s betonáři tlačil na co největší standardizaci, která zjednodušovala sériovou výrobu panelů. Pestrost výstavby se vytrácela i kvůli tomu, že postupně mizela soukromá architektonická studia.

„Architekty jsme měli vynikající, ale omezoval je typizační katalog,“ tvrdí Kubečková. V roce 1951 vznikl pro nové byty první Celostátní typizační sborník, který sjednocoval možnosti jejich hromadné výstavby po stránce materiálové, konstrukční, technologické a objemové.

Od padesátých let do roku 1989 vzniklo v československých panelácích zhruba 1,2 milionu bytů, ve třetina populace. Často šlo o „megalomanské“ konstrukce, rekordmanem je v tomto ohledu 300metrový panelák v pražských Bohnicích, který má 18 vchodů.

„Výhodou dlouhých bloků s více vstupy byla možnost rychlé liniové výstavby. Ale postupně přibývala snaha spíš umísťovat menší objekty tak, aby mezi nimi byly i plochy zeleně,“ uvádí Petr Štěpánek.

Největší výstavba paneláků nastala během normalizace v 70. letech. Toto období se mj. vyznačovalo vysokou porodností, která umocnila požadavek na intenzivní bytovou výstavbu. Pro „Husákovy děti“ proto vznikaly domy, kterým se občas přezdívalo „Husákovy hradby“.

Provázela je však celá řada nedostatků od využívání nekvalitních materiálů přes neodbornou montáž na staveništi až po zcela zanedbané řešení vnitřní akustiky.

Panelstory v praxi

Dobová kritika se však zaměřovala hlavně na chybějící občanskou vybavenost. „Byl to určitě problém, nicméně měl své opodstatnění. Prioritou totiž bylo uspokojení bytové poptávky a lidi do nových paneláků rádi šli, i když kolem nebylo nic, ani chodníky. Někdy trvalo i deset let, než se vše dokončilo podle původních plánů,“ říká Marian Lipták, který se věnuje mapování panelákových struktur po celé republice.

Podle něj může za špatnou pověst panelových domů především zanedbaná údržba. Tento přístup obyvatel se změnil až po revoluci, kdy se změnila vlastnická struktura.

V současnosti mnohé z domů prošly revitalizací v podobě zateplení či výměny oken. Podle odborníků tyto úpravy prodlužují životnost a nehrozí tak v dohledné době žádné zřícení těchto objektů, byť jsou mnohé z nich už za hranicí původně plánované životnosti.

„Pojem životnosti je relativní,“ tvrdí Hana Gattermayerová ze Stavební fakulty ČVUT. Předpokládaná životnost instalací, jako jsou například rozvody, je podle ní zhruba 15 let, ty však lze vyměnit. „Vnitřní nosná konstrukce, která je chráněná před klimatickými vlivy, má životnost prakticky neomezenou. Pokud se však bude do nosných konstrukcí zasahovat neodborně a nahodile, může být nosná kapacita konstrukcí vyčerpána a v krajním případě se takový objekt ocitne za hranicí životnosti,“ upozorňuje Gattermayerová.

1,2 milionu panelových bytů se postavilo od začátku této výstavby do roku

1989. metrový panelák 300 v pražských Bohnicích je nejdelší v Česku.

Zdroj:

<https://www.vutbr.cz/zivot-na-vut-old/fakta-o-vut/vut-v-mediich/vut-a-media-f19526/husakovy-hradby-d182545>